

**Петро Скунць
(1942—2007)**

ПАМ'ЯТЬ

ПІСЛЯРОЗП'ЯТТЯ ПЕТРА СКУНЦЯ, або ЦІЛЮЩА СИЛА «РОЗРИВ-ТРАВИ»

Здавалося б, після того, як у 19 років Петро Скунець став наймолодшим членом Спілки письменників СРСР, його літературна доля складеться якнайкраще. Попри похмурі дитячі роки у злиднях і бідності, в той час юний Скунець сповнений віри у краще майбуття, небо Скунця хай не зовсім безхмарне, та напрочуд чисте, прозоро-блакитне. Тіні ще тільки з'являться на небосхилі і супроводжуватимуть його до останніх днів, а вв той час «...слова шептали вуста вісімнадцятирічного юнака із вузенькими зморшками на чолі, глибоким замріяним поглядом великих синіх очей, що стояв над дзвінком струмочком...

...Теплі, запальні поетичні рядки (хоч і не завжди ще вправні) вже розшукують свого читача. Біографія Петра Скунця тільки починається».¹

Дмитро Павличко у березні 1962 року відзначатиме: «Письменниками de jure стали Іван Драч, Микола Вінграновський, Микола Сингаївський, Роберт Третяков, Петро Скунець, Володимир Дрозд, Євген Гуцало. Раніше в Спілку письменників був прийнятий Віталій Коротич. Це справді молоді літератори – всі вони народилися в 1936 році, за винятком Петра Скунця, чудового закарпатського хлопця 1942 року народження».²

Та так уже склалося, що мрії й надії розбиватимуться об реальність шістдесятих, а життя й творчість Петра Скунця тісно переплетуться з розп'яттям Христовим та однойменною збіркою письменника «Розп'яття». Власне, чому дивуватись, такий був час, коли розпинали свої і чужі, близькі і далекі; з віддалі років приголомшуватимуть нищість і мізерність одних та дивуватимуть сила духу, твердість, підтримка і непокореність інших. Через роки Петро Скунець писатиме: «В літературу я вступав побожно, як у храм. Радянський – але храм.

І побачив у тому храмі многих розп'ятих. Не на хрестах, а на звіздах – наших, п'ятикутних.

З декотрих ще капала кров.

І побачив тих, що розпинають. Вони були елгантні, цілували прибиральницям ручки, плакали, співаючи про матір, давали обідраним циганчатам на цукерки, допомагали незабезпеченим студентам і молодим поетам – і знову поверталися до свого ремесла чи, може, й покликання: розпинати.

І вони налили мені золоту чару червоного вина – кольору крові, і коли я достатньо сп'янів, довірливо зашепотіли:

— Слухай, зоставайся з нами, бо в нашому

¹ Солдатенко В. Юнак з Верховини. *Радянський студент*. 07.11.1959.

² Дзвінке натхнення – комсомолові. З промови Дмитра Павличка на XIX з'їзді ЛКСМУ. *Літературна Україна*. 27.03.1962. №25 (1788). С.1.

храмі не буває нейтральних: або з нами, або там...

(...) І ні там я, ні там. І так уже довгі десятиліття. І щодня переді мною чистий аркуш паперу, на якому одне запитання:

– З нами чи з ними?

І щодня беру в руки перо, щоб написати: з ними.

А в мене чомусь виходить лише одне: з вами – ні».³

Період творчості після виходу поеми «На границі епох» (1968), збірки «Всесвіт, гори і я» аж до «Розп'яття» (1971), у якому спроба викрити сучасність через героя з минулого не вдалася (поема за розпорядженням властей була вилучена з продажу, пущена під ніж і побачила світ аж через двадцять років у газеті «Новини Закарпаття»), називатимуть чи не найпродуктивнішим у житті поета, та й сам автор з моменту виходу поеми «На границі епох» вважатиме свою поезію вже «дорослою». Щодо «Розп'яття», то, присвячена Іванові Кубинцю, поема мала з'явитися в той час, коли надто вже на слуху були Івани: й Іван Дзюба, і наш земляк Іван Чендей. Отже, як писатиме у своєму дослідженні Петро Іванишин, «місцевий холуй «стукнув» куди треба»⁴, на закритих партійних зборах парторганізації видавництва «Карпати» та «Радянська школа» 10 березня 1972 р. скажуть про «серйозні політичні помилки в книгах П. Скунця «Розп'яття» та Ф.Кривіна «Подражаніе театру», зазначаючи, що «працівникам видавництва потрібно бути пильними та вимогливими, не покладаючись на рецензентів»⁵.

Тарас Салига напише: «...його розпинали за поему «Розп'яття» (1971 р.), тираж якої майже

³ Скунець П.М. Твори. Відпустка від життя. Книга 4. Упорядкування та підготовка текстів Наталії Скунець; переклад Сергія Федаки. Ужгород: Ліра, 2011. С.209–211.

⁴ Іванишин П. Петро Скунець. Силует митця на тлі епохи. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1999. С.99.

⁵ Протокол №5 закритих партійних зборів парторганізації видавництва «Карпати» та «Радянська школа» від 10 березня 1972 р. *Екзиль*. 2007. №5. С.18.

увесь був знищений, а він не кається, «не переймався» і постановою закарпатського обкому партії, в якій звучало: «В поетичній збірці «Розп'яття» має місце ідейно-політична невиразність, відхід від лєнінських принципів партійної літератури, тому історична правда в поемі викривлена, а подвиг радянського народу у Великій Вітчизняній війні, участь в ній кращих синів і дочок Закарпаття не розкрито»⁶.⁷

Дорогу до друку перепинено, з видавничої роботи автора теж виженуть.

Український літературознавець Володимир Моренець згадуватиме: «Пам'ятаю гаразд, як у цей час (мова про сімдесяті роки, – прим. автора) про Скунця заговорили не тільки в Україні, а й у не вельми уважній до українських поетичних справ Москві. 1972 року окремою книжкою була видана поема «Розп'яття», полемічна пристрасність і публіцистична гострота якої перевищили всі офіційно допущені норми, через що за кілька днів по виході її тираж було вилучено з обігу й знищено. Та рукописи, а тим паче книжки, як відомо, не горять. Хай окремими примірниками, а то й взагалі поголосом, поема пішла між люди, підносячи письменницький авторитет Скунця. Хоча й доступного читачеві в 70-ті було вже цілком достатньо для виокремлення поета з письменницького загалу»⁸.

Про поему «Розп'яття» Іван Чендей у своїх «Щоденниках...» напише: «Випадок з «Розп'яттям» Скунця довів, що і «Розп'яття» можна розп'ятти, коли попадає воно в руки грубі. Як кажуть: «Був би Авель, Каїн знайдеться».

А щодо поеми Скунця:

Вона – справді майстерно написаний твір, що не терпить витлумачення примітивного і поверхового, твір поета глибинно проникливого, з філософським вникненням у світ, стосунки між людьми; це твір, що розрахований не на читача-споживача, а на читача вдумливого і глибокого (17.01.1972)»⁹.

А в той час, коли письменник перебивається ськими-такими заробітками, працюючи здебільшого над перекладами або ж редактором-упорядником, прізвище Скунець майже зовсім зникає зі шпальт, і про це у своїй «Мозаїці спогадів» згадує Святослав Максимчук, цитуючи виступ поета П. Скунця на виїзній президії СПУ: «Якщо в місті чи в області відбуваються творчі зустрічі в школах, технікумах, в Університеті, на фабриках, у державних установах, у колгоспах із письменниками Закарпаття за моєї участі, то, зазвичай, коли в пресі з'являється інформація про таку подію, називають поіменно всіх письменників, окрім мене. Там, де мало бути прізвище Скунець, пишуть: та інші. Тому надалі моє прізвище прошу писати під псевдонімом Таїнші, разом і з великої літери»¹⁰.

⁶ Цит. за кн. Ігнатюк Олександр. Петро Скунець. Ужгород, 1997.

⁷ Салига Т. ...Всесвіт, гори... і він... (Петрові Скунцю – 60). *Дзвін*. 2002. №№5–6. С.145.

⁸ Моренець В. Антитези Петра Скунця. *Вітчизна*. 1994. №1–2. С.116.

⁹ Щоденники Івана Чендея: Книга I / упоряд. Марія Чендей-Трещак. Ужгород: РІК-У, 2021. С. 516–517.

¹⁰ Максимчук С. Мозаїка спогадів: коротка проза.

І хоч гумор не раз допомагав вижити, насправді ж було далеко не до сміху. Хоч і далі у П. Скунця вже змужнілі гумористично-сатиричні рядки: «Ще той міжгірський хлопець був учнем, коли з'явився в альманасі його вірш «Старий дідусь посивілий». Звичайно, відчув себе він поетом, зате світ навколо нього був у тривозі: зазнається, погубить себе.

А хлопець був короткозорим, окулярів не носив, і часом на вулиці не вітався до знайомих. «Зазнався!» — резюмували уболівальники за майбутнє юного віршувальника.

«Зазнайка» приїхав до Ужгорода, склав іспити вступні до університету і поїхав додому(...)

Минуло ще кілька місяців, і я став автором першої збірки віршів «Сонце в росі».

«Зазнається!» — сумували уболівальники.

«Уже зазнався!» — вторували інші, кому я не привітався через свою короткозорість»¹¹.

У той час, коли написані ці рядки, це вже був молодий красень-вусань, і вже в окулярах. Пригадується, коли окулярами довелося обзавестись мені, я побачила «найсумнішого у світі» батька-поета. Знадобився час, щоб зрозуміти: за скельцями окулярів стаєш не тільки прозорливим і далекоглядним, а й ховаєш глибину уже далеко не наївних очей.

Як зазначає П. Іванишин, «Петро Скунець не піддався зневірі і писав. Писав крізь «хугу і біду». Звичайно, тонує його віршів понизився, а тон споважнів. Надії шістдесятих давно розвіялись, та й молодість потроху вже минала. Молодим залишався тільки ліричний герой — молодим душею, хоч і споважнений досвідом»¹².

Нову книжку «Розрив-трава» вдалося видати аж у 1979 році. У ній так само приховано глибокий зміст, адже за переказами, розрив-трава – це трава, яка пливе не за водою, а навпроти, «кому пощастить володіти цим талісманом, той вже нікого і нічого не боїться. У його руках відчиняються найхитріші замки, як павутина, розриваються тяжкі окуви, валяться забори, і, як ягниці, смиренно лежать найнеприборкуваніші тварини»¹³.

Ця збірка мала повторити долю «Розп'яття», цвяхи системи проткнули б плоть наскрізь, глибоко, боляче і безповоротно, та, вочевидь, зілля подіяло, тож вихід цієї книги – післярозп'яття поета з цілощодою силою розрив-трави, до того ж ця книга, попри вихід в подальшому й небагатьох інших книг, до нового тисячоліття (у 2000 році вийшла збірка «Один», яка вмістила увесь на той час поетичний доробок Петра Скунця) залишалась найбільшою збіркою Петра Скунця.

Петро Скунець наче хотів підготувати читача до зустрічі з нею, адже це була перша книга після тривалого замовчування, тому для «Закарпатської

Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. С.498–499.

¹¹ Скунець П. Кому працювати з молодими? *Молодь Закарпаття*. 19.02.1977. С.3.

¹² Іванишин П. Петро Скунець. Силует митця на тлі епохи. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1999. С.114.

¹³ Антологія українського міфу: Тотемічні міфи. У 3 т. Т.2 / Зібрав та упоряд. В.Войтович. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. С.519.

правди» робить ознайомчий матеріал: «Свою нову збірку поезій, що має побачити світ наступного року у видавництві «Карпати», я назвав «Розрив-трава». І заспівом до неї стане однойменний вірш про легендарне зілля, яке нібито має силу розривати кайдани, відмикати замки...

У науці розрив-траву називають бальзаміном. Особливих чудодійних якостей за рослиною цією не спостерегли, і все-таки нехай науковці пишуть про бальзамін, а я хочу розказати про розрив-траву (...)

Як на мій погляд, одним із завдань поезії та й кожного мистецтва є захистити людську душу, красу життя від буденності. У світі, котрий подарували нам батьки, тільки той вартий сучасності, хто є творцем майбутнього, і тільки той вартий майбутнього, хто знає ціну сучасності, завойованої в жорстких революційних битвах. І нині творець для мене значить – борець. Борець за землю без війни і за щасливу Вітчизну на цій землі. За взаєморозуміння між людьми і природою і між самими людьми. За нетлінність найлюдяніших наших почуттів честі, добра, справедливості. За торжество молодості й любові. За єдність мрії та дійсності. За багатство і незнищенність духу нашого.

Мені здається, що ми надто легковажно говоримо про мистецтво тоді, коли відзначаємо, що й кого воно оспівує. Коли казати конкретно про поезію, якщо вона тільки оспівує – я не хотів би бути автором таких творінь. Поезія повинна боротись і працювати разом із людьми, думати, сподіватися і страждати з ними. Так воно і було у всі часи, коли говорити про мистецтво справжнє. Так воно, по суті, і є, коли говорити про істинні набутки людського духу. З такою вимогою до себе я сідаю до робочого стола чи розчаровано й роздратовано встаю з-за нього. З такою надією підготував тепер свою нову книгу, куди, крім своїх віршів, балад, поем, думаю вмістити і декотрі переклади з близьких моєму серцю поетів Сергія Єсеніна, Едуарда Багрицького, Самеда Вургуня, Павла Боцу...»¹⁴.

Коли уже збірка мала з'явитися на світ, у сімейних архівах Петра Скунця знаходимо лист-пересторогу Івана Драча:

«Петре! Ушили «Розрив-траву».

Буду лежати

в ірпінському рову (рові!)

І чекати трави на розрив.

Написав тобі.

Не говори!

З привітом Іван Драч

P.S. Петре, спробуй подивитись на О. Блока і напиши мені швиденько, яких би ти 7–10 віршів переклав для [нерозбірливо] книжки?!

*Привіт. І. Д.»*¹⁵

Так дав Бог, що завдяки зусиллям на той час секретаря парткому спілки письменників Бориса Олійника книга вчасно була висунута на Шевченківську премію і дістала широку пресу. Василь Поп згадуватиме: «Аж через довгих десять літ, нарешті,

поталанило прорвати загаду вимушеного мовчання і жорстокого замовчування. Новою віхою у творчості П. Скунця стала збірка віршів «Розрив-трава» (1979), котра після виходу теж була намічена до знищення. Однак висунення книжки на Шевченківську премію породило феєрверк відгуків у пресі, і власті не наважувалися збуджувати до неї «нездоровий» інтерес»¹⁶.

У рецензії на рукопис збірки Петра Скунця «Розрив-трава» Борис Олійник напише: «Звіддавна вабить мене поезія Петра Скунця своєю відкритістю, непритертістю, категоричним несприйняттям косметики. Відтак у ній майже фізично-зримо пролягає здорова засмага верховинця, котрий звик робити добре діло на видноті, не ховаючись од вітрів усіх напрямків.

А проте, оця відвертість і прямота ніколи не переходять у прямиливість, в однолінійну спрощеність. Розмову з собою, зі світом, з нами, читачами, поет веде на добротному художньому рівні, з урахуванням найвищих досягнень республіканської і всесоюзної поетичної школи.

Донині я знав поезію Петра Скунця з окремих його збірок та публікацій у журналах. Симпатії мої до автора зростали з кожною його новою книгою. Та між тими збірками пролягали паузи суєти суєт, щось забувалось, десь уривався зв'язок – і, хоч ти плач, цілісної картини не виходило.

І ось, нарешті, переді мною – якоюсь мірою підсумковий рукопис поета, що знаменує собою, так би мовити, перший проміжний етап його творчості. Прочитав збірку одним подихом, і ще раз із радістю скажу, що в особі Петра Скунця ми маємо одного з тих небагатьох літераторів, котрі визначають сьогоднішній стан і обличчя нашої радянської поезії!

Передовсім, на позитив автора віднесемо те, що він, уродженець виразно окресленого регіону зі своїм, досить автономним мовним кліматом, не пішов за стихією діалектизмів, хай навіть і екзотичних. Мова його поезій, синтаксис, організація словесного матеріалу з гідністю витримують суворий іспит нормативних приписів. І водночас – вона дихає озоном карпатських верховин, на її тлі самоцвітами виграють слова місцевої говірки, але вжиті вони з почуттям міри, такту і коректності, що свідчить про неабияку школу поета.

Друге, що милує слух і око, коли всуціль знайомишся з кращими творами П. Скунця – так це те, що він поет загострено сучасний, з перевисанням до самоаналізу, з поглибленим підходом до морально-етичних тем і проблем, що сьогодні – особливо на часі.

І по-третє, ще раз переконуєшся, що Петро Скунець – поет виразно епічного складу і характеру. Це засвідчують не лише його вже знані поеми, зокрема, «На границі епох», а й увесь стиль думання, структура переважної більшості віршів, що побудовані за законами поеми. Це – радісне обдарування,

¹⁶ Поп В. «Ми стоїмо нещадно і тепер...» (Роздуми над збірками Петра Скунця «Спитай себе» та «Один»). *Новини Закарпаття*. 04.02.1997. С.6.

¹⁴ Із сімейного архіву Петра Скунця.

¹⁵ Там само.

і я хотів би закликати Петра Скунца сміливіше братися до поеми (...).

...висновок єдиний: має вийти чудова книга. З чим і хочеться привітати автора й видавців»¹⁷.

Лада Федоровська, знаний критик всесоюзного масштабу, про збірку скаже: «Лирический герой стихотворений Петра Скунца прежде всего безусловно горд. Той органической – врожденной ли, трудно воспитанной ли – гордостью, которая удерживает от ложного жеста и звука, оберегает душу от самолюбивой тщеты. Думается, поэтому в его самоощущении нет ничего неистинного, даже перед самим собой герой не прибедняется, но и не старается внутренне стать на цыпочки, чтобы искусственно увеличить масштабы собственной личности. В той искренности, с которой вершится в стихах П. Скунца самораскрытие души, много настоящего достоинства и спокойной естественности, когда все открыто, но ничто не напоказ, многое поразительно, но не нарочито. И – не случайно. Ведь мерилом подлинности — убеждения, чувства, строки – не в последнюю очередь может считаться выстраданность, а именно она одухотворяет страницы «Разрыв-травы»¹⁸.

А в листі до поета Л. Федоровська повідає: «Ваша книжка стала для мене справжнім відкриттям – я Вас раніше не знала, як поета. Друкувалися Ви рідко, та й періодичні публікації не дають справжнього уявлення про авторську особистість. «Розрив-трава» зацікавила мене не лише як критика, вірші Ваші належать до таких, що володіють здатністю «проростати» у душу, їх хочеться зберегти для себе надовго, бо з ними легше жити»¹⁹.

Літературознавець Іван Зуб зауважує: «Передовсім скажемо: Петро Скунець ще не виступав з такою чималою обсягом книжкою вибраного, як «Розрив-трава», виданою минулого року «Карпатами». Нова книжка поета становить собою загалом щедрий вибір різнометричних і різножанрових творів, що дають достатньо повне уявлення про авторове напружене внутрішнє життя, духовні інтереси та художні пристрасті і вподобання. Це книжка-звіт, вона своїми сильними, як, звісно, й слабшими, творами розповідає про поета, його стосунки з сьогоденням, про поступ, злети і втрати в творчості. Певною мірою це і новий заспів, і нові обіцянки, адже у вибраному помічаємо і незавершеність художніх шукань, і невдоволення автора з собою вчорашнім (...).

У Скунцевій поезії охоплюється широченний спектр суспільних питань, які передбачають гро-

мадське активне ставлення людини до життя, сміливе і компетентне втручання, осмислення й оцінку його подій, фактів. Відчувається, для поета важливі такі речі, як філософський, духовний рівень людини, моральна чистота, відкритість дій перед лицем людей справжніх і принципова оцінка міщан, обивателів, утриманців»²⁰.

Володимир Моренець зчитує імпульси «Розрив-трави»: «Виснувана з історії нашого розвитку і максимально звернена до сучасності (слідом за Т. Г. Шевченком, поет пише, наприклад, «І мертвим, і живим, і ненародженим...»), вона не може не захопити особливим глибоким диханням, сказати б, проблемним повноголоссям:

...чи, може, щось наплутали віки:
дитинство людства ще не відіграло,
й природа нам, як дітям сірники,
вручила атом безрозсудно рано?

І водночас це поезія розмовної стилістики: Петро Скунець не шукає яскравого образу, промовистого штриха, не прагне до несподіваного, так би мовити, молекулярного зіткнення понять, в якому народжується нова, невідома досі художня якість. Ритмомелодика його вірша «добротна» і разом непоказна, індіферентна здебільшого до висловлюваних ідей. Поет ніби поспішає поставити питання, мало зважаючи на її художнє втілення, примножує їх. Часом створюється враження, що він більше цікавиться самою їх постановкою, ніж відповідями, доступними і цікавими власне в художньому розв'язанні (наприклад, дослідження людини як явища видового в поемі «На границі епох»). Але ж власне образ – суміщення в авторському ставленні формально віддалених понять – і дає додаткову можливу інформацію, шукану відповідь»²¹.

На думку письменника, літературного критика Тараса Салиги, «конденсована, узагальнена, чітко сформульована думка в поезії, наприклад, Петра Скунца найсильніше звучить в голосі самого автора, що, здається, впливає із найсокровенніших глибин часу, з його найважливіших проблем і турбот. Таким чином, ми дивимося на світ уже очима поета, вслухаємось у час його серцем. Найновіша книга Петра Скунца «Розрив-трава» (1979), що об'єднала все краще з поетового доробку, саме тому так себе яскраво вирізняє в кращу сторону з-поміж інших літературних фактів. Без перебільшення можна сказати, що П. Скунець, певне, як ніхто з його ровесників, у поетичній творчості досяг високого медитативного рівня при достатній емоційній напрузі слова. Як кожен, хто думає про творчість, а не ремесло, кого не вводять в оману легкі шати образного слова, хто шукає в слові вищого громадянського критерію і вищої естетичної суті, П. Скунець до свого рівня йшов шляхом нелегким»²².

²⁰ Зуб І. «Ми вирости. І виростили день...». *Вітчизна*. 1980. №3. С.166.

²¹ Моренець В. Багатолика і єдина. *Вітчизна*. 1980. №11. С.146.

²² Салига Т. Постійність змін (Другі-треті збірки молодих поетів, що за ними?). *Дніпро*. 1980. №2. С.151.

¹⁷ Олійник Б. Рецензія на рукопис збірки Петра Скунца «Розрив-трава». Из семейних архівів Петра Скунца.

¹⁸ Цитата із рецензії Лади Федоровської «Бунтующая мука – человек!» на збірку Петра Скунца «Розрив-трава» наводиться з повного тексту рецензії, надісланого авторкою П. Скунцю в зв'язку з огріхами у друкованих виданнях, зокрема й українською мовою. Из семейного архіву Петра Скунца (Федоровская Л. «Бунтующая мука – человек!». *Дружба народов*. 1980. №9. С. 255–256; Федоровська Л. «Бунтующая мука – людина!». *Ленінський прапор*. 24.06.1980. №74 (2504). С.3).

¹⁹ Лист Л. Федоровської до П. Скунца від 01.10.1980. Из семейного архіву Петра Скунца.

Історик літератури, філолог, викладач Пряшівського університету, доц. Андрій Шлепецький скаже: «Розрив-трава — це новий збірник поезій — про людей і природу, любов і ніжність, про героїчне минуле і сучасне Верховини.

...Збірка поезій «Розрив-трава» П. Скунця по праву привертає увагу читача свіжістю поетичного голосу, широтою і різноманітністю тематики, самобутністю поетичного звучання. Вона пройнята запалом, вірою в світлі ідеали людства. Поетична творчість П. Скунця просякнута духом гуманності і глибокої віри в ідеал, і поету хочеться, щоб в нашу добу люди «походили від квітів»²³.

Поет, літературознавець Леонід Вишеславський, який бачив книгу ще у верстці, радітиме, що «ці чудесні вірші, поеми і балади нарешті побачили світ. Мені дуже сподобалася «Трепета», яка близька мені за особистою творчістю, прекрасна «Відвертість», «Перехресні октави»... Та взагалі книга справляє велике враження. І вона добре видана. Спасибі вам і за майстерний переклад «Анни Снегиной». Будьте ж щасливими у своїй Сейсмічній зоні!»²⁴

Поет, режисер, актор, сценарист Микола Вінграновський напише: «Прочитав твою «Розрив-траву» — славно, свіжо і мужньо. Виявляється, що в нас ще не перевелися поети!

Обнімаю тебе і цілую.

Твій з давньою і ще з більш сьогодишньою любов'ю Микола Вінграновський»²⁵.

Поет та перекладач Володимир Забаштанський писатиме: «Оце потрапила мені до рук твоя книжка «Розрив-трава», але тільки на одну добу, завтра маю віддати. Кажуть, що на Київ було пару десятків примірників твоєї книжки. І, на жаль, я прогавив. Дуже тебе прошу, надішли мені примірник «Розрив-трави» (...)

Про «Розрив-траву» нічого тобі не можу сказати кращого більше того, що хотів би її мати. Будь здоров! Бажаю тобі триматися на висоті своєї Говерли»²⁶.

Письменник, літературознавець, фольклорист Степан Пушик теж висловить своє схвалення: «Вдячний за книжку. Я купив собі «Розрив», правда, тепер читає Добрянський. Каже, що не віддасть, раз я вже маю від Тебе.

Книжка чудова! Я всюди пропагую Скунця (...)

Ще раз вдячний за книжку. Заздрю, що така вона гарна. Правда, міг ти «пацанів» відредагувати, а ще 2-3 вірші зняти. Тримайся!»²⁷

Письменник Дмитро Герасимчук вкаже своє

²³ Шлепецький А. Сила духу поета (До появи поетичної збірки «Розрив-трава» Петра Скунця). *Нове життя*. 28.03.1980. №13. С.6.

²⁴ Листівка Л.Вишеславського до П. Скунця від 06.05.1979. Із сімейного архіву Петра Скунця.

²⁵ Лист М.Вінграновського до П. Скунця від 07.05.1979. Із сімейного архіву Петра Скунця.

²⁶ Лист В. Забаштанського до П. Скунця від 14.04.1979. Із сімейного архіву Петра Скунця.

²⁷ Лист С. Пушика до П. Скунця від 27.04.1979. Із сімейного архіву Петра Скунця.

ставлення до книги: «Маю твою славно книжку. У Львові вона в менті розійшлась. Відгуки славні»²⁸.

Прозаїк, журналіст Юрій Пригорницький так окреслить події довкола «Розрив-трави»: «У Києві багато говорять про «Розрив-траву», вихід її сприйнятий як величезна подія в нашій поезії. Так само вважаю і я особисто»²⁹.

У листі до П. Скунця український поет Ярослав Дорошенко відзначить: «Твоя «Розрив-трава» — книжка вагома і сильна, як того й слід було чекати шанувальникам Твого таланту. Є особистість поета, мужність думки, самобутність стилю письма, характерна прикмета якого, як мені видається, тонке вміння безпретензійно, простими словами, хоч вимогливо підібраними й виваженими, говорити про складне, високе, драматичне, велике.

Перечитую твою книжку, роздумую, виростаю духовно, так би сказати, оживаю внутрішньо»³⁰.

Письменник та літературознавець Микола Луговик захоплено розповідатиме автору «Розрив-трави»: «Петре Миколайовичу, придбав донедавна книжку ваших поезій «Розрив-трава». У Києві, в магазині «Поезія» її розібрали хутко. Либонь, справжня поезія не потребує довгожданого вичікування на записаній полиці. Мені добре знайомі ваші поезії: маю кілька збірок ваших і читаю їх, повірте мені, завжди з світлим серцем. Це — справжня поезія: «Є така країна Франкіана». Даруйте, але, здається, так! Взагалі я відразу запам'ятовую поезії, звісно як вони хвилюють, але знаю стільки віршів, що можу щось наплутати. Але такі рядки не забудеш, не сплутаєш»³¹.

Схвальний відгук отримав П. Скунець і від письменника Володимира Гетьмана: «Розрив-трава — дуже цікаве явище в нашій поезії. Відчув я глибокий розмах поезій. «Відвертість» — можна зарахувати до кращих сповідей. А «Зарубки на пам'ять» — перлини, які треба було друкувати окремо, — на сторінці по одній зарубці, — скільки в них вагомого і мудрого. А от переклад — «Анна Снегіна» видати збіркою самостійною, бо Єсенін відвертає увагу від поезій Ваших»³².

Справді щиро зрадів виходу «Розрив-трави» П. Скунця поет, публіцист, перекладач Дмитро Кремінь: «Спішу привітати Вас із радісною для Вас і для шанувальників таланту Вашого подією, — із виходом у світ «Розрив-трави». Вже є повідомлення в «Літературній Україні», вже можна радіти, що пройшла книга всі інстанції, всі Дантові кола і явилася на очі — ясні, ясніючі — читачів. Ви трохи розповідали про задум оформлення «Розрив-трави», коли ми бачилися, у січні цього року, у Києві, та сама книга, певно, перевершує всі сподівання: в ній же — Ваш

²⁸ Лист Д. Герасимчука до П. Скунця. Із сімейного архіву Петра Скунця.

²⁹ Лист Ю. Пригорницького до П. Скунця від 17.09.1979. Із сімейного архіву Петра Скунця.

³⁰ Лист Я. Дорошенка до П. Скунця. Із сімейного архіву Петра Скунця

³¹ Лист М. Луговика до П. Скунця від 17.05.1979. Із сімейного архіву Петра Скунця.

³² Вітальна листівка П. Скунцю з Новим роком від 25.12.1979. Із сімейного архіву Петра Скунця.

талант, Ваша мужність, Ваш досвід. І цьому факту – виходу книги, виходу Вашому через inferno до чистилища, в напрямку до раю – не можна не радіти.

Був би щасливий побачити «Розрив-траву», перечитати мені знайоме (багато поезій Ваших знаю напам'ять), прочитати нове. Гадаю – неодмінно зробити рецензію (енциклопедичну) на Вашу підсумкову книгу: зараз це потрібно. Конче потрібно»³³.

«Ув останньому № «ЛУ» побачив, що Вашу книжку «Розрив-трава» висунуто на здобуття Шевченківської премії!

Радів і кричав:

– Ура-а-а!

Ще й досі кричу, лякаючи своїх меркантильних сусідів.

Ану їх...

Дай, доле, щоб Ви стали лауреатом Шевченківської премії. Якщо й не станете, – все одно це факт ультрамаксичудесний»³⁴.

І хай буде так. Дай, Боже, щоб кожен талант дістав своє визнання. І не тільки по смерті, а й за життя. А Скунцева долю ще напроорокують і майбутні збірки (з виданих за життя автора – «Сейсмична зона» (1983), «Спитай себе» (1992), «Один» (2000), «Колись я був на світі Травнем» (2000), «Нічні портрети» (2003)), і вірю: в найлихвіші, хай і прожиті-пережиті роки, оберігатиме розрив-трава, цілюще зілля післярозп'яття.

Наталія Скунець,
філологиня, донька Петра Скунця

³³ Лист Д. Кременя до П. Скунця від 05.05.1979. Із сімейного архіву Петра Скунця.

³⁴ Лист Д. Кременя до П. Скунця від 12.01.1980. Із сімейного архіву Петра Скунця.